

Шумілін Антон. Особливості людського капіталу як основи трудового потенціалу у сільській місцевості. *Економічний дискурс*. 2024. Випуск 1-2. С. 80-89.

DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2024-1-9>

УДК 338.439.4:637.5 - D44.337 (477)

JEL Classification Q12, Q13, D13

Шуст Олена

доктор економічних наук, професор, ректор
Білоцерківський національний аграрний університет

м. Біла Церква, Україна

E-mail: isvinous@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7066-8020

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ В УКРАЇНІ

Анотація

Вступ. Яловичина займає вагоме місце в структурі споживання м'яса і м'ясопродуктів України, а також характеризується високими смаковими, поживними і кулінарними якостями. Аналіз розвитку тваринництва свідчить, що виробництво м'яса великої рогатої худоби є похідним від молочного скотарства, тому з боку державних органів влади і менеджменту сільськогосподарських підприємств не приділялося значної уваги питанню розвитку спеціалізованого м'ясного скотарства.

Методи. Для реалізації поставлених завдань використовувалися наступні методи та прийоми: монографічний, статистичних групувань – для комплексного вивчення сучасного стану виробництва продукції м'ясного скотарства та визначення факторів, що впливають на його ефективність; групування – для визначення впливу різних факторів на рівень ефективності виробництва м'яса ВРХ в Україні, порівняння – для порівняння економічних явищ у різні часові періоди з метою виявлення причинно-наслідкового зв'язку, проведення порівняльного аналізу стану виробництва яловичини і телятини України із провідними країнами світу.

Результати. Доведено, що негативний досвід функціонування підприємств, які здійснюють виробництво продукції м'ясного скотарства свідчить, що забезпечення ефективності їх функціонування як самостійних суб'єктів господарювання неможливо внаслідок монопольного становища м'ясопереробних підприємств і закладів торгівлі. Водночас останні створюють і привласнюють найбільшу частку доданої вартості.

Орієнтація сільськогосподарських підприємств-виробників продукції м'ясного скотарства на експорт живої великої рогатої худоби забезпечить отримання певної економічної вигоди лише в умовах високих цін на світовому ринку, що відображає його сприятливу кон'юнктуру на короткостроковій перспективі. Водночас буде зростати ймовірність прояву сировинних ризиків, що є характерним для сировинної аграрної економіки із ознаками «голландської хвороби».

Перспективи. В повоєнний період відродження аграрної економіки доцільно спрямувати зусилля державних і місцевих органів самоврядування на створення кооперативних об'єднань, які будуть здійснювати переробку й збут продукції м'ясного скотарства для малих і середніх суб'єктів підприємницької діяльності, а також на формування територіальних кластерів, членами яких будуть усі: крім виробників, переробників, торгівлі, також наукові установи, заклади вищої освіти та органи місцевого самоврядування. Реалізація запропонованих заходів забезпечить паритетний розподіл створення доданої вартості на всіх етапах товароруху продукції м'ясного скотарства від виробника до кінцевого споживача.

Ключові слова: велика рогата худоба, додана вартість, агропромисловий ланцюг, ефективність, експорт.

Вступ.

Яловичина займає вагоме місце в структурі споживання м'яса і м'ясопродуктів України, а також характеризується високими смаковими, поживними і кулінарними якостями. Аналіз розвитку тваринництва свідчить, що виробництво м'яса великої рогатої худоби є похідним від молочного скотарства, тому з боку державних органів влади і менеджменту сільськогосподарських підприємств не приділялося значної уваги питанню розвитку спеціалізованого м'ясного скотарства.

У нашій державі в довоєнний період функціонувала незначна кількість господарств корпоративного сектору аграрної економіки, які утримували велику рогату худобу м'ясних порід. За даними Державної служби статистики України станом на кінець 2021 року в сільськогосподарських підприємствах нараховувалося близько 30 тис. голів ВРХ м'ясних порід, що є свідченням кризового стану галузі м'ясного скотарства. Для аналізованої галузі характерним є збитковість виробництва протягом тривалого часу, нестача пасовищ, порушення паритетності між виробником і переробником тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблеми економічних аспектів виробництва яловичини в країні вже неодноразово досліджувала й аналізувала низка провідних науковців, зокрема такі як: Андрійчук В. Г., Зіновчук В. В., Зось-Кіор М. В., Месель-Веселяк В. Я., Микитюк В. М., Лупенко Ю. О., Саблук П. Т., Шпичак О. М. та інші. Вони здійснили значні дослідження щодо розробки інструментів державної підтримки виробників продукції м'ясного скотарства і забезпечення паритетності розподілу створеної доданої вартості між усіма учасниками агропродовольчого ланцюга.

Проте прояв деструктивних явищ у суспільно-політичному житті країни, що викликано військовою агресією росії проти України, вимагає комплексного вирішення проблем забезпечення ефективного функціонування суб'єктів господарювання – учасників логістичного ланцюга.

Мета.

Мета статті – розробка практичних рекомендацій щодо підвищення сільськогосподарськими товаровиробниками рівня ефективності виробництва та реалізації продукції м'ясного скотарства і забезпечення паритетного розподілу доданої вартості на всіх етапах товароруку яловичини: від виробника до кінцевого споживача.

Методологія дослідження.

Для реалізації поставлених завдань використовувалися наступні методи та прийоми: монографічний, статистичних групувань – для комплексного вивчення сучасного стану виробництва продукції м'ясного скотарства та визначення факторів, що впливають на його ефективність; групування – для визначення впливу різних факторів на рівень ефективності виробництва м'яса ВРХ в Україні, порівняння – для порівняння економічних явищ у різні часові періоди з метою виявлення причинно-наслідкового зв'язку, проведення порівняльного аналізу стану виробництва яловичини та телятини України із провідними країнами світу.

Результати.

Дані Державної служби статистики України свідчить, що протягом досліджуваного періоду спостерігається зниження реалізації на забій ВРХ як у сільськогосподарських підприємствах, так і в господарствах населення (рис. 1). Така ситуація викликана зменшенням поголів'я великої рогатої худоби у вищезазначених категоріях сільськогосподарських товаровиробників.

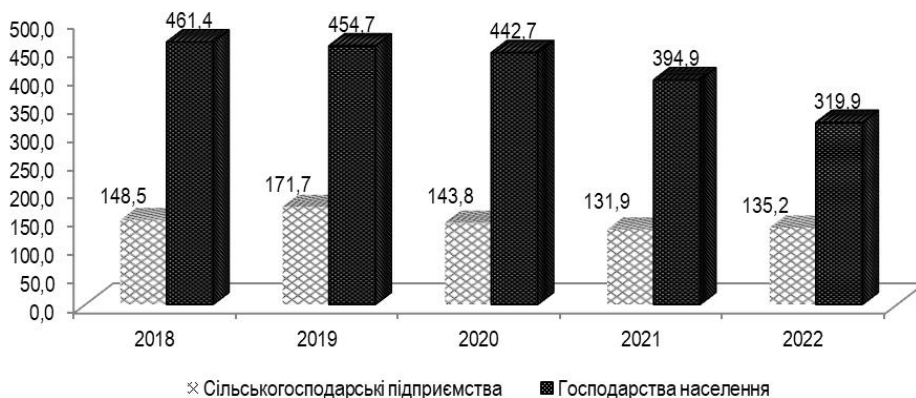

Рис. 1. Динаміка реалізації на забій ВРХ сільськогосподарськими підприємствами та господарствами населення, тис. т*

*Джерело: сформовано за даними Державної служби статистики України.

Так, за даними державних органів статистики України, станом на кінець 2022 року, поголів'я ВРХ в господарствах усіх категорій становило 2,31 млн голів, що на 12,7 % менше, ніж за відповідний період 2021 року. Чисельність поголів'я ВРХ станом на 1 січня 2023 року становила 942,1 тис. голів, що на 6,1 % менше, ніж на відповідну дату 2022 року.

Такий факт зумовлений комплексом чинників, зокрема:

- 1) збитковістю виробництва яловичини протягом тривалого періоду часу;
- 2) невиваженою державною політикою щодо господарств корпоративного сектору аграрної економіки, які утримують велику рогату худобу;
- 3) військова агресія росії проти України, що призвело до загибелі значної кількості великої рогатої худоби внаслідок тимчасової окупації територій та обстрілів тваринницьких комплексів (42 % поголів'я ВРХ було сконцентровано в областях, на території яких велися активні бойові дії) [1].

По-перше, зростання обсягів реалізації на забій великої рогатої худоби господарствами корпоративного сектору аграрної економіки у 2022 році проти 2021 року на 2,5 % викликано військовою агресією. Тварин, які зазнали поранень, відправляють на забій. По-друге, керівники сільськогосподарських підприємств, які розташовані на територіях, що є зонами бойових дій, через неможливість здійснити релокацію, реалізують сільськогосподарських тварин переробним підприємствам. По-третє, через невизначеність ситуації щодо перспектив здійснення виробничо-господарської діяльності, господарства корпоративного сектору аграрної економіки, які знаходяться в центральних і західних областях України також реалізують велику рогату худобу.

У господарствах чисельність поголів'я ВРХ станом на 1 січня 2023 року становить 1,37 млн голів, що на 16,8 % менше ніж на відповідну дату 2022 року. Така ситуація викликана, насамперед, складною демографічною ситуацією в сільських населених пунктах. Міграція працездатного населення в міста, мобілізація чоловіків до лав Збройних сил України призвели до того, що в селах залишилося населення пенсійного віку, яке не здатне виконувати трудові процеси по догляду за сільськогосподарськими тваринами [2]. Необхідно відзначити, що значна кількість великої рогатої худоби загинула внаслідок ведення бойових дій.

Разом з тим, вважаємо, що основним чинником зниження обсягів реалізації на забій великої рогатої худоби є відсутність джерел відтворення поголів'я аналізованого виду сільськогосподарських тварин, насамперед, у сільськогосподарських підприємствах. Як свідчать

дані Державної служби статистики, вихід телят на 100 корів у господарствах корпоративного сектору аграрної економіки становить 67-69 телят, що унеможливило здійснення звичайного відтворення поголів'я великої рогатої худоби завдяки власним ресурсам.

Придбання племінного матеріалу від іноземних товаровиробників для більшості суб'єктів підприємницької діяльності в сфері аграрного бізнесу є неможливим внаслідок відсутності достатньої кількості коштів, а також виваженої та тривалої державної підтримки, спрямованої на нарощення чисельності поголів'я великої рогатої худоби.

Водночас необхідно зазначити, що війна призвела до знищення матеріально-технічної бази племінних сільськогосподарських підприємств, які спеціалізувалися на вирощуванні великої рогатої худоби молочного та м'ясного напрямку.

Відзначимо, що упродовж 2018-2022 років виробництво яловичини в сільськогосподарських підприємствах було похідною галуззю від молочного скотарства, якій не приділялося значної уваги. Внаслідок цього, протягом досліджуваного періоду, реалізація великої рогатої худоби була збитковою (рис. 2).

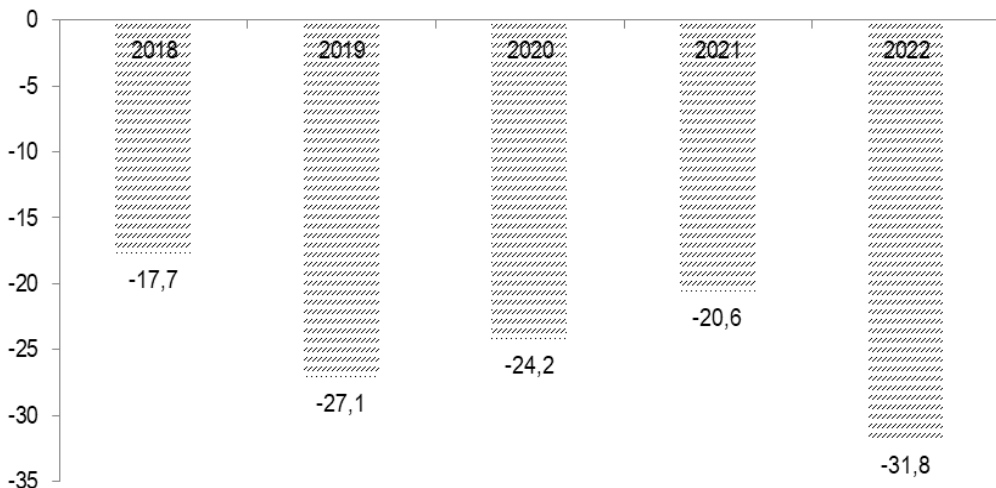

Рис. 2. Динаміка рівня рентабельності виробництва м'яса ВРХ у сільськогосподарських підприємствах, %*

*Джерело: сформовано за даними Державної служби статистики України.

На нашу думку, ця обставина, що характеризується збитковістю виробництва викликана такими чинниками:

- високий рівень собівартості через відсутність інноваційних технологій під час виробництва яловичини, що отримують зі спеціалізованих м'ясних порід великої рогатої худоби, яку вирощують з дотриманням відповідних умов для випасу;

- низький рівень закупівельних цін, які викликані насамперед монопольним становищем м'ясопереробних підприємств і відносно низькою якістю вітчизняної яловичини;

- недосконалість інструментів державної підтримки, а саме нестача фінансових ресурсів, якими можна компенсувати частину витрат, спрямованих на вирощування та відгодівлю великої рогатої худоби.

Збитковість виробництва протягом значного періоду часу призвела до небажання сільськогосподарських підприємств утримувати велику рогату худобу молочних і м'ясних порід. Як

свідчать дані Державної служби статистики України, кількість суб'єктів господарювання в сфері аграрного бізнесу, які відображають свою діяльність за КВЕД «Розведення великої рогатої худоби молочних порід» і «Розведення іншої великої рогатої худоби», знижується (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка кількості діючих суб'єктів господарювання за 2018–2022 рр.*

Рік	Кількість діючих суб'єктів господарювання					
	З розведення великої рогатої худоби молочних порід			З розведення іншої великої рогатої худоби		
	усього, од.	з них фізичні особи-підприємці, од.	у % до усього	усього, од.	з них фізичні особи-підприємці, од.	у % до усього
2018	1034	214	20,7	166	53	31,9
2019	1023	222	21,7	181	63	34,8
2020	993	252	25,4	159	49	30,8
2021	911	209	22,9	153	41	26,8
2022	707	178	25,2	114	31	27,2
2022 р. в %						
2018 р.	68	83	4,5 в.п.	69	58	-4,7 в.п.
2021р.	78	85	2,3 в.п.	75	76	-0,4 в.п.

*Джерело: сформовано за даними Державної служби статистики України.

Як свідчать дані таблиці 1, протягом досліджуваного періоду діяла невелика кількість господарств корпоративного сектору аграрної економіки, які утримували велику рогату худобу м'ясних порід. Цей факт свідчив про небажання сільськогосподарських товаровиробників займатися виробництвом яловичини. На нашу думку, однією з основних причин такої ситуації є нерозвиненість ринку земель сільськогосподарського призначення.

Ефективність функціонування ланцюга руху яловичини від виробника до кінцевого споживача передбачає паритетний розподіл отриманих фінансових результатів [3]. Як свідчать результати проведених досліджень, здійснені на основі даних Державної служби статистики України, частка вартості вітчизняної яловичини в структурі ціни переробника протягом періоду, що досліджується, коливається в межах 66–81 %, що унеможливорює створення доданої вартості на цьому етапі товароруку (табл. 2). Враховуючи такі обставини, більшість м'ясопереробних підприємств працюють на імпортній сировині та використовують для виготовлення м'ясних виробів взаємозамінні продукти: курятину й свинину, вартість яких значно нижча за яловичину.

Таблиця 2. Динаміка цін закупівельних, переробників та роздрібної торгівлі на яловичину за 2018–2022 рр.*

Показник	Рік					2022 р. у % до	
	2018	2019	2020	2021	2022	2018 р.	2021 р.
Закупівельна ціна, грн/т (забійна вага)	50742	47444	52775	62621	78578	155	125
У % до ціни переробника, %	75	70	68	66	81	6 в.п.	15 в.п.
Ціна переробника, грн/т	67348	67858	77865	94821	97316	144	103
У % до ціни споживача, %	190	196	186	193	209	19 в.п.	16 в.п.
Ціна споживча, грн/т	128120	132810	144820	182840	203180	159	111

*Джерело: сформовано за даними Державної служби статистики України.

Варто відзначити, що ціна яловичини у переробника протягом 2018–2022 років майже вдвічі нижча за ціну роздрібної торгівлі. Отже, можемо констатувати, що на останньому етапі логістичного ланцюга руху яловичини формується найбільша частка доданої вартості, яка привласнюється

зкладами роздрібної торгівлі.

Водночас необхідно наголосити, що в господарствах корпоративного сектору аграрної економіки виробництво м'яса великої рогатої худоби є збитковим, а м'ясопереробні підприємства мають мінімальний рівень прибутковості за умови використання вітчизняної сировини. Проте, заклади торгівлі, які не створюють матеріальні блага, – отримують найбільший прибуток. Така ситуація вимагає регулювання взаємовідносин між усіма учасниками [4].

Таким чином, порушення партнерських взаємозв'язків на першому етапі товароруху яловичини (реалізація на забій) призводить до пошуку інших каналів збуту чи зортання її виробництва в сільськогосподарських підприємствах. Так, навіть у складний для економіки країни 2022 рік експорт склав 15,4 тис. т мороженої яловичини (у перерахунку на м'ясо), що на 43,6 % менше, в порівнянні з 2021 роком. У вартісному виразі це становило 68,9 млн дол., що на 40,7 % менше, ніж відповідне значення минулого року. Водночас у структурі експорту найбільшу частку становлять обвалені – 13,4 тис. т і необвалені відруби – 2 тис. т, і відповідно їхня ціна становить у 2022 році – 2802 дол./т і 4142 дол./т.

Вважаємо, що на зниження обсягів експорту яловичини вплинуло запровадження норм законодавчих актів, що були прийняті на початку 2022 року, і за якими яловичину було віднесено до переліку «критичного експорту», що підпадав під заборону реалізації іноземним споживачам на період запровадження військового стану в країні. Ці норми проіснували недовго, але був втрачений час. Згодом на зниження обсягів експорту яловичини також вплинули проблеми логістичного забезпечення експорту.

Порушення принципів паритетності розподілу доданої вартості, яка створюється в процесі товароруху яловичини від виробника до споживача, зокрема на першому етапі, є експорт великої рогатої худоби для забою. Як свідчать дані Державної служби статистики України за 2022 рік, експорт живої ВРХ становив 19,3 тис. т, що на 41,9% більше ніж за 2021 рік. У вартісному виразі склав 35,3 млн дол., що на 17,3 % більше за відповідне значення минулого року.

Водночас необхідно наголосити на суттєвому погіршенні логістичного забезпечення збуту внаслідок військової агресії росії проти України. Певне полегшення щодо експорту живих сільськогосподарських тварин принесло укладення угод з Єврокомісією, відповідно до яких було регламентовано правила транзиту живих сільськогосподарських тварин через країни ЄС для подальшого збуту.

Вважаємо, що набуття статусу кандидата в члени ЄС відкриє для України європейські ринки збуту яловичини. Проте перед відповідними державними органами постає завдання щодо розробки правил торгівлі вітчизняною продукцією м'ясного скотарства й механізмів виходу на ринки країн ЄС.

На нашу думку, на подібну ситуацію, що буде спричиняти в майбутньому нарощення експорту на європейські ринки, вплинуло декілька чинників:

- обмежений попит на яловичину на внутрішньому ринку через високий рівень споживчих цін, порівнюючи з іншими видами м'яса;
- поява альтернативних логістичних маршрутів транспортування живої великої рогатої худоби;
- сприятлива кон'юнктура на світовому ринку яловичини.

Необхідно зазначити, що жива велика рогата худоба – це товар з низькою доданою вартістю. М'ясопереробні підприємства у 2022 році працювали на мінімальній потужності. Крім того, протягом 2018–2022 років, зокрема через військову агресію і відсутність сировини, спостерігалася негативна тенденція скорочення на 13 % кількості великих підприємств, які здійснюють виготовлення м'ясних виробів. Вищевказаний факт спонукає до прийняття відповідних рішень щодо розробки необхідних заходів й інструментів підвищення ефективності функціонування логістичних ланцюгів руху яловичини від виробника до кінцевого споживача на рівні державних органів влади.

Потрібно зазначити, що протягом новітньої історії незалежної України були здійсненні спроби забезпечення паритетності розвитку всіх суб'єктів агропродовольчого ланцюга за

допомогою створення Погоджувальних рад при профільному міністерстві й розробки відповідних законопроектів. Але, вищезазначені заходи не були реалізовані через певні об'єктивні й суб'єктивні чинники.

Також необхідно наголосити, що у 1996–1998 роках всі рівні державного управління сприяли нарощенню експорту живої великої рогатої худоби, зокрема в країни Азії, однак водночас був втрачений ресурс для відтворення поголів'я ВРХ. Подібна ситуація спостерігається і сьогодні.

Сукупність вищезазначених обставин свідчить, що для галузей сільського господарства й економіки країни характерним є наявність ознак «голландської хвороби» чи «ефекту Гронінгена» [5].

По-перше, однією з характеристик «голландської хвороби» є відмінності у формуванні умов господарювання для суб'єктів різних секторів економіки. Так, у нашій державі найбільш сприятливі умови створені для суб'єктів господарювання в сфері аграрного бізнесу, які здійснюють виробництво експортноорієнтованої продукції, зокрема й вирощування великої рогатої худоби.

По-друге, залежність економіки країни від експорту сільськогосподарської сировини, наприклад живої великої рогатої худоби, призводить до зниження рівня доданої вартості загалом у народному господарстві країни, а також до руйнування промисловості й знищення стимулів для інвестування у наукоємні галузі матеріального виробництва [6].

Нині для виробництва сільськогосподарської продукції в господарствах корпоративного сектору аграрної економіки використовуються переважно імпортні технічні засоби, насіння, засоби захисту рослин і тварин. Ця обставина тільки посилює інноваційну залежність економіки України від промислово розвинених країн світу, зокрема й Голландії.

Підтримуємо думку О. Куца про те, що нинішній стан в аграрному секторі – це капкан бідності, який має такий вигляд: внаслідок наявності сприятливих природно-кліматичних умов для виробництва сільськогосподарської продукції у нас є абсолютні переваги в цій галузі, порівняно з іншими країнами, тому концентруватимемося на сировинних монотоварах із спадною віддачею [7].

Однак на відміну від промислових товарів з високим рівнем доданої вартості, на виробництві сільськогосподарської продукції неможливо отримати ефект від масштабу.

Позитивний досвід країн світу свідчить, що ефект «сировинного прокляття» національної економіки можна подолати, зокрема, за рахунок коштів, що надходять від експорту сільськогосподарської продукції. Водночас необхідно зазначити, що у найближчий час збережеться високий рівень цін на світовому ринку агропродовольства. За приклад доцільно взяти розвиток інноваційної економіки Республіки Корея, яка до початку 60-х років ХХ ст. була аграрною країною [8].

Зауважимо, що негативним прикладом прояву ефекту «голландської хвороби» є країна Сомалі, більшість населення якої голодує.

Вважаємо, що для вирішення проблеми підвищення ефективності суб'єктів підприємницької діяльності в сфері аграрного бізнесу – учасників логістичного ланцюга, важливим є формування територіального кластеру з виробництва, переробки і збуту продукції м'ясного скотарства, що охоплює виробників племінної продукції, кормів, суб'єктів господарювання, які здійснюють вирощування та відгодівлю ВРХ м'ясних порід, м'ясопереробних підприємств, наукових установ, а також органів місцевого самоврядування. Таким чином, в межах кластерного об'єднання буде здійснюватися паритетний розподіл отриманої доданої вартості.

Досить прийнятним для формування доданої вартості на всіх етапах товароруху яловичини – від виробника до споживача є створення холдингового об'єднання. Прикладом успішної реалізації інвестиційного проекту, з високим рівнем окупності є функціонування агрохолдингу АТЗТ «Миронівський хлібопродукт» [9].

Враховуючи досвід країн, де переважають невеликі фермерські господарства, які утримують 10–80 голів великої рогатої худоби м'ясних порід, для малих та середніх господарств корпоративного сектору аграрної економіки доцільно створювати сільськогосподарські кооперативи, які будуть займатися переробкою та збутом готової продукції м'ясного скотарства.

Висновки і перспективи.

Отже, негативний досвід функціонування підприємств, які здійснюють виробництво продукції м'ясного скотарства свідчить, що в умовах монопольного становища м'ясопереробних підприємств і закладів торгівлі, високого рівня ефективності виробників досягнути неможливо. Водночас останні створюють і привласнюють найбільшу частку доданої вартості.

Орієнтація сільськогосподарських підприємств-виробників продукції м'ясного скотарства на експорт живої великої рогатої худоби забезпечить отримання певної економічної вигоди лише в умовах високих цін на світовому ринку, що відображає його сприятливу кон'юнктуру на короткостроковій перспективі. Водночас буде зростати ймовірність прояву сировинних ризиків, що є характерним для сировинної аграрної економіки із ознаками «голландської хвороби».

Вважаємо, що в повоєнний період відродження аграрної економіки доцільно спрямувати зусилля державних і місцевих органів самоврядування на створення кооперативних об'єднань, які будуть здійснювати переробку й збут продукції м'ясного скотарства для малих і середніх суб'єктів підприємницької діяльності, а також на формування територіальних кластерів, членами яких будуть усі: крім виробників, переробників, торгівлі, також наукові установи, заклади вищої освіти й органи місцевого самоврядування. Реалізація запропонованих заходів забезпечить паритетний розподіл створення доданої вартості на всіх етапах товароруку продукції м'ясного скотарства від виробника до кінцевого споживача.

Список використаних джерел

1. Цінова ситуація на ринках сільськогосподарської продукції / І. А. Сало, С. Г. Черемісіна, Н. Г. Копитець, І. В. Свиноус, А. Л. Педорченко; за ред. І. А. Сало. К.: ННЦ «ІАЕ», 2022. 88 с.
2. Економічний механізм функціонування аграрного ринку України в сучасних умовах / Ю. О. Лупенко та ін.; за ред. д-ра екон. наук І. А. Сало. К.: ННЦ «ІАЕ», 2023. 183 с.
3. Паска І. М., Гринчук Ю. С., Артимонова І. В. Детермінанти формування агропродовольчих ланцюгів в середовищі домашніх господарств України. *Економіка та управління АПК*. 2021. №1. С. 28-40.
4. Ібатуллін І., Недашківський В., Голембівський С., Артимонова І., Присяжнюк Н. Проблеми та перспективи функціонування агропродовольчих ланцюгів у м'ясному скотарстві України. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. №2. С. 8-19.
5. Осташко Т. О. Сільськогосподарський експорт України в умовах війни і шляхи його відновлення. *Економіка України*. 2022. №5. С. 26-27.
6. Могильний О. М., Козак М. І. Сировинна орієнтація аграрного сектору та її соціально-економічні наслідки для України. *Економіка АПК*. 2021. №3. С. 19-32.
7. Куц О. Аграрна та сировинна Україна не потрібна в ЄС. URL: <https://www.united-ukraine.org.ua/post/agrarian-and-raw-materials-ukraine-is-not-needed-in-the-eu-by-alexey-kushch>. (дата звернення: 15.04.2024).
8. Могильний О. М. Аграрна економіка України: «ресурсне прокляття» чи локомотив розвитку? *Агросвіт*. 2015. №5. С. 5-11.
9. Кононенко О. Ю., Трусій О. М. Місцевий соціально-економічний розвиток та агрохолдинги: приклад агроіндустріального холдингу «Миронівський хлібопродукт». *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2020. Вип. 13. С. 43-53.

Статтю отримано: 22.04.2024 / Рецензування 08.06.2024 / Прийнято до друку: 30.06.2024

Olena Shust

Dr. Sc. (in Economics), Professor, Rector
Bila Tserkva National Agrarian University
Bila Tserkva, Ukraine

E-mail: isvinous@ukr.net
ORCID: 0000-0001-7066-8020

PROBLEMS AND PROSPECTS OF CATTLE MEAT PRODUCTION IN UKRAINE**Abstract**

Introduction. Beef occupies an important place in the structure of consumption of meat and meat products in Ukraine, and is also characterized by high taste, nutritional and culinary qualities. The analysis of the development of animal husbandry shows that the production of cattle meat is a derivative of dairy cattle breeding, so the state authorities and the management of agricultural enterprises did not pay much attention to the issue of the development of specialized meat cattle breeding.

Methods. The following methods and techniques were used to implement the tasks: monographic, statistical grouping – for a comprehensive study of the current state of production of meat and livestock products and the determination of factors affecting its effectiveness; grouping – to determine the influence of various factors on the level of efficiency of cattle meat production in Ukraine, comparison – to compare economic phenomena in different time periods with the aim of identifying a cause-and-effect relationship, conducting a comparative analysis of the state of beef and veal production in Ukraine with leading countries the world.

Results. It has been proven that the negative experience of the functioning of enterprises producing meat and livestock products shows that ensuring the efficiency of their functioning as independent business entities is impossible due to the monopoly position of meat processing enterprises and trade establishments. At the same time, the latter create and appropriate the largest share of added value.

Orientation of agricultural enterprises-producers of meat and livestock products to the export of live cattle will ensure obtaining a certain economic benefit only in conditions of high prices on the world market, which reflects its favorable situation in the short term. At the same time, the probability of the manifestation of commodity risks will increase, which is characteristic of a commodity-based agrarian economy with signs of “Dutch disease”.

Discussion. In the post-war period of the revival of the agrarian economy, it is expedient to direct the efforts of state and local self-government bodies to the creation of cooperative associations that will process and sell meat and livestock products for small and medium-sized business entities, as well as to the formation of territorial clusters, members which will be all: in addition to manufacturers, processors, trade, as well as scientific institutions, institutions of higher education and local self-government bodies. Implementation of the proposed measures will ensure a parity distribution of the creation of added value at all stages of the commodity movement of meat and livestock products from the producer to the final consumer.

Keywords: cattle, added value, agro-industrial chain, efficiency, export.

References

1. Salo, I.A., Cheremisina, S.H., Kopytets, N.H., Svynous, I.V., ... Pedorchenko, A.L. (2022). *Tsinova sytuatsiia na rynkakh silskohospodarskoi produktsii* [The price situation on the markets of agricultural products]. I. A. Salo (Ed.). Kyiv : NNTs «IAE».
2. Lupenko, Yu.O. (2023). *Ekonomichniy mekhanizm funktsionuvannia ahromoho rynku Ukrainy v suchasnykh umovakh* [The economic mechanism of functioning of the agricultural market of Ukraine in modern conditions]. I. A. Salo (Ed.). Kyiv : NNTs «IAE».
3. Paska, I.M., Hrynychuk, Yu.S., & Artimonova, I.V. (2021). Determinanty formuvannia ahroprodovolchychk lantsiuhiv v seredovyshchi domashnikh gospodarstv Ukrainy [Determinants of formation of agro-food chains in the environment of households in Ukraine]. *Ekonomika ta upravlinnia APK* [Economics and Management of Agro-Industrial Complex], 1, 28-40. [in Ukr.].
4. Ibatullin, I., Nedashkivskiy, V., Holembivskiy, S., Artimonova, I., & Prysiazhniuk, N. (2024). Problemy ta perspektyvy funktsionuvannia ahroprodovolchychk lantsiuhiv u miasnomu skotarstvi Ukrainy [Problems and prospects of functioning of agro-food chains in the meat cattle breeding of Ukraine]. *Ekonomichniy analiz* [Economic Analysis], 34, 2, 8-19. [in Ukr.].
5. Ostashko, T.O. (2022). Silskohospodarskyi eksport Ukrainy v umovakh viiny i shliakhy yoho vidnovlennia [Agricultural export of Ukraine in the conditions of the war and ways of its recovery]. *Ekonomika Ukrainy* [Economy of Ukraine], 5, 26-27. [in Ukr.].
6. Mohylnyi, O.M., & Kozak, M.I. (2021). Syrovynna orientatsiia ahromoho sektoru ta yii sotsialno-ekonomichni naslidky dlia Ukrainy [Raw material orientation of the agrarian sector and its socio-economic consequences for Ukraine]. *Ekonomika APK* [Economy of Agro-Industrial Complex], 3, 19-32. [in Ukr.].
7. Kushch O. Ahrama ta syrovynna Ukraina ne potribna v YeS. Retrieved from <https://www.united-ukraine.org.ua/post/agrarian-and-raw-materials-ukraine-is-not-needed-in-the-eu-by-alexey-kushch>.
8. Mohylnyi, O.M. (2015). Ahrama ekonomika Ukrainy: «resursne prokliattia» chy lokomotyv rozvytku?

[Agrarian economy of Ukraine: «resource curse» or locomotive of development?]. *Ahrosvit [Agroworld]*, 5, 5-11. [in Ukr.].

9. Kononenko, O.Yu., & Trusii, O.M. (2020). Mistsevyi sotsialno-ekonomichni rozvytok ta ahrokhodynny: pryklad ahroindustrialnoho kholdynhu «Myronivskiy khliboprodukt» [Local socio-economic development and agricultural holdings: the example of the agro-industrial holding «Myronivskiy Hliboprodukt»]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu [Scientific Bulletin of Kherson State University]*, 13, 43-53. [in Ukr.].

Received: 04.22.2024 / Review 06.08.2024 / Accepted 06.30.2024

